

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΦΥΣΙΚΗ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΡΟΥΣΕΙΣ – ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΣΤΕΡΕΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ
Α.ΜΙΧΑΛΟΥΔΗΣ, Σ.ΣΑΜΑΡΑΣ, Α.ΣΑΡΡΗΓΙΑΝΝΗΣ

ΘΕΜΑ Α

Στις ερωτήσεις **A1 – A4** να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό της ερώτησης και δίπλα το γράμμα που αντιστοιχεί στην επιλογή σας, η οποία συμπληρώνει σωστά την ημιτελή πρόταση.

A1. Για να ακινητοποιηθεί μία κινούμενη σφαίρα μάζας m πρέπει να κάνει κεντρική ελαστική κρούση με άλλη ακίνητη σφαίρα μάζας

- ☒ α) m β) $2m$ γ) $3m$ δ) $\frac{m}{2}$

A2. Δύο σφαίρες Σ_1 και Σ_2 έχουν αλγεβρικές τιμές ταχυτήτων v_1 και v_2 αντίστοιχα και συγκρούονται κεντρικά και ελαστικά. Μετά την κρούση οι σφαίρες Σ_1 και Σ_2 έχουν αλγεβρικές τιμές ταχυτήτων v'_1 και v'_2 αντίστοιχα. Ισχύει:

- α) $v_1 + v_2 = v'_1 + v'_2$ ☒ β) $v_1 - v_2 = -v'_1 + v'_2$
γ) $v_1 + v_2 = v'_1 - v'_2$ δ) $v_1 + v_2 = v'_2 - v'_1$

A3. Μία ρόδα βρίσκεται ακίνητη πάνω σε λείο οριζόντιο επίπεδο. Δίνουμε στη ρόδα μία γωνιακή ταχύτητα $\vec{\omega}$.

Η ρόδα θα

- ☒ α) εκτελέσει μόνο στροφική κίνηση.
β) εκτελέσει μόνο μεταφορική κίνηση.
γ) εκτελέσει και μεταφορική και στροφική κίνηση.
δ) ακινητοποιηθεί μετά από κάποιο χρονικό διάστημα.

A4. Η Γη γυρίζει γύρω από τον Ήλιο σε ελλειπτική τροχιά, στην οποία ο Ήλιος βρίσκεται στη μία από τις δύο εστίες. Όταν η Γη βρίσκεται στο πλησιέστερο σημείο στον Ήλιο (περιήλιο) έχει γραμμική ταχύτητα μέτρου v_π , ενώ όταν βρίσκεται στο πιο απομακρυσμένο σημείο από τον Ήλιο (αφήλιο) έχει γραμμική ταχύτητα μέτρου v_α . Για τα μέτρα των ταχυτήτων ισχύει

- α) $v_\pi = v_\alpha$ ☒ β) $v_\pi > v_\alpha$ γ) $v_\pi < v_\alpha$ δ) $v_\pi = v_\alpha = 0$

A5. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

- α) Δύο κινούμενα σώματα συγκρούονται και μετά την κρούση η συνολική κινητική τους ενέργεια είναι ίση με μηδέν. Η κρούση είναι ελαστική. **Λ**
β) Σφαίρα εκτελεί πλάγια ελαστική κρούση με ακίνητο τοίχο μεγάλης μάζας. Κατά την κρούση δεν μεταβάλλεται το μέτρο της ταχύτητας της σφαίρας. **Σ**
γ) Τα μηχανικά στερεά δεν παραμορφώνονται όταν τους ασκούνται δυνάμεις. **Σ**

δ) Το κέντρο μάζας ενός σώματος μπορεί να βρίσκεται έξω από το σώμα. Σ

ε) Η στροφορμή ενός σημείου της περιφέρειας μιας ρόδας αυτοκινήτου, που κινείται σε οριζόντιο δρόμο προς το Βορρά, έχει κατεύθυνση προς το Νότο. Δ

ΘΕΜΑ Β

B1. Σώμα Σ_1 μάζας $m_1 = m$ κινείται προς τα θετικά του άξονα $x'x$ με ταχύτητα μέτρου v_0 . Το σώμα Σ_1 συγκρούεται έκκεντρα και ελαστικά με άλλο ακίνητο σώμα Σ_2 μάζας $m_2 = 3m$. Μετά την κρούση το σώμα Σ_1 κινείται προς τα θετικά του άξονα $y'y$, ο οποίος είναι κάθετος στον άξονα $x'x$, με ταχύτητα μέτρου v_1 , ενώ το σώμα Σ_2 έχει ταχύτητα μέτρου v_2 που σχηματίζει γωνία θ με τον άξονα $x'x$. Το ημίτονο της γωνίας θ είναι ίσο με:

i. $\frac{1}{3}$

ii. $\frac{\sqrt{2}}{3}$

iii. $\frac{\sqrt{3}}{3}$

α) Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση. **iii**

β) Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

Απάντηση

Α.Δ.Κ.Ε. για την κρούση:

$$K_{\text{αρχ}} = K_{\text{τελ}} \Rightarrow \frac{1}{2}mv_0^2 = \frac{1}{2}mv_1^2 + \frac{1}{2}3mv_2^2 \Rightarrow v_0^2 = v_1^2 + 3v_2^2 \quad (1)$$

Α.Δ.Ο. στον άξονα $y'y$:

$$\vec{p}_{\text{αρχ},y} = \vec{p}_{\text{τελ},y} \Rightarrow p_{\text{αρχ},y} = p_{\text{τελ},y} \Rightarrow 0 = mv_1 - 3mv_2 \eta \mu \theta \Rightarrow v_1 = 3v_2 \eta \mu \theta \quad (2)$$

Α.Δ.Ο. στον άξονα $x'x$:

$$\vec{p}_{\text{αρχ},x} = \vec{p}_{\text{τελ},x} \Rightarrow p_{\text{αρχ},x} = p_{\text{τελ},x} \Rightarrow mv_0 = 3mv_2 \sigma \eta \nu \theta \Rightarrow v_0 = 3v_2 \sigma \eta \nu \theta \quad (3)$$

Αντικαθιστούμε τις εξισώσεις (2) και (3) στην εξίσωση (1):

$$(3v_2 \sigma \eta \nu \theta)^2 = (3v_2 \eta \mu \theta)^2 + 3v_2^2 \Rightarrow 9v_2^2 \sigma \eta \nu^2 \theta = 9v_2^2 \eta \mu^2 \theta + 3v_2^2 \Rightarrow$$

$$3 \sigma \eta \nu^2 \theta = 3 \eta \mu^2 \theta + 1 \Rightarrow 3(1 - \eta \mu^2 \theta) = 3 \eta \mu^2 \theta + 1 \Rightarrow 3 - 3 \eta \mu^2 \theta = 3 \eta \mu^2 \theta + 1 \Rightarrow 2 = 6 \eta \mu^2 \theta \Rightarrow$$

$$\eta \mu^2 \theta = \frac{1}{3} \Rightarrow \eta \mu \theta = \pm \frac{\sqrt{3}}{3} \Rightarrow \eta \mu \theta = \frac{\sqrt{3}}{3}$$

B2. Ελικόπτερο πετάει με οριζόντια ταχύτητα μέτρου v_0 προς τα θετικά του άξονα $x'x$. Κάθε έλικά του, που περιστρέφεται γύρω από το κέντρο της, έχει μήκος $\ell = \frac{12}{\pi}$ m και περιστρέφεται σε οριζόντιο επίπεδο. Έστω Α σημείο της περιφέρειας της έλικας. Στον άξονα $x'x$ η μέγιστη αλγεβρική τιμή της ταχύτητας του σημείου Α είναι ίση με $v_{\text{max}} = 100 \frac{\text{m}}{\text{s}}$, ενώ η ελάχιστη είναι $v_{\text{min}} = -44 \frac{\text{m}}{\text{s}}$. Η συχνότητα περιστροφής κάθε έλικας είναι ίση με:

i. 5 Hz

ii. 6 Hz

iii. 7 Hz

α) Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση. **ii**

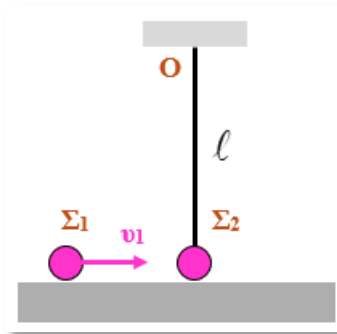
β) Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

Απάντηση

ΘΕΜΑ Γ

Σφαίρα Σ_1 μάζας $m_1 = 1 \text{ kg}$ βρίσκεται πάνω σε λείο οριζόντιο επίπεδο και κινείται με οριζόντια ταχύτητα μέτρου $v_1 = 3 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ προς μία άλλη ακίνητη σφαίρα Σ_2 μάζας $m_2 = 2 \text{ kg}$. Η σφαίρα Σ_2 είναι δεμένη στο κάτω άκρο αβαρούς και μη εκτατού κατακόρυφου νήματος μήκους $\ell = 40 \text{ cm}$, το πάνω άκρο του οποίου είναι δεμένο σε ακλόνητο σημείο O . Το νήμα είναι συνεχώς τεντωμένο και η κρούση των σφαιρών είναι κεντρική και ελαστική και διαρκεί ελάχιστο χρονικό διάστημα. Να υπολογίσετε:

Γ1. τα μέτρα των ταχυτήτων των σφαιρών αμέσως μετά την κρούση,

Απάντηση

$$v'_1 = \frac{m_1 - m_2}{m_1 + m_2} v_1 \Rightarrow v'_1 = \frac{1 - 2}{1 + 2} 3 \Rightarrow v'_1 = -1 \frac{\text{m}}{\text{s}}.$$

$$v'_2 = \frac{2m_1}{m_1 + m_2} v_1 \Rightarrow v'_2 = \frac{2 \cdot 1}{1 + 2} 3 \Rightarrow v'_2 = 2 \frac{\text{m}}{\text{s}}.$$

Γ2. το ποσοστό της αρχικής κινητικής ενέργειας της σφαίρας Σ_1 που παίρνει η σφαίρα Σ_2 κατά την κρούση,

Απάντηση

$$\frac{K'_2}{K_1} = \frac{\frac{1}{2} m_2 v'^2_2}{\frac{1}{2} m_1 v^2_1} = \frac{\frac{1}{2} \cdot 2 \cdot 2^2}{\frac{1}{2} \cdot 1 \cdot 3^2} = \frac{8}{9} \text{ ή } \frac{800}{9} \%$$

Γ3. το μέγιστο ύψος στο οποίο ανέρχεται η σφαίρα Σ_2 .

Απάντηση

Έστω $\vec{T}_v$ η τάση του νήματος που ασκείται στη σφαίρα Σ_2 . Εφαρμόζουμε Θ.Μ.Κ.Ε. για την κίνηση της σφαίρας Σ_2 από την κατώτερη θέση αμέσως μετά την κρούση, μέχρι την ανώτερη θέση που η ταχύτητα μηδενίζεται:

$$K_{\text{τελ}} - K_{\text{αρχ}} = w_{\text{ολ}} \Rightarrow 0 - \frac{1}{2} m_2 v'^2_2 = w_w + w_{T_v} \Rightarrow -\frac{1}{2} 2 \cdot 2^2 = -m_2 g h_{\text{max}} + 0 \Rightarrow$$

$$4 = 2 \cdot 10 \cdot h_{\text{max}} \Rightarrow h_{\text{max}} = \frac{4}{20} \Rightarrow h_{\text{max}} = 0,2 \text{ m}$$

Καθώς η σφαίρα Σ_2 ανέρχεται μετά την κρούση, διέρχεται από θέση K , η οποία απέχει απόσταση $h = 0,1 \text{ m}$ από το έδαφος. Να υπολογίσετε στη θέση K :

Γ4. τη στροφορμή της σφαίρας Σ_2 ως προς το σημείο O ,

Απάντηση

Θα υπολογίσουμε το μέτρο της ταχύτητας της σφαίρας Σ_2 σε ύψος $h = 0,1 \text{ m}$ (θέση Λ) από το έδαφος.

Εφαρμόζουμε Θ.Μ.Κ.Ε. για την κίνηση της σφαίρας Σ_2 από την κατώτερη θέση αμέσως μετά την κρούση, μέχρι τη θέση Λ :

$$K_{\text{τελ}} - K_{\text{αρχ}} = w_{\text{ολ}} \Rightarrow \frac{1}{2} m_2 v^2 - \frac{1}{2} m_2 v'^2_2 = w_w + w_{T_v} \Rightarrow \frac{1}{2} 2 v^2 - \frac{1}{2} 2 \cdot 2^2 = -m_2 g h + 0 \Rightarrow$$

$$v^2 - 4 = -2 \cdot 10 \cdot 0,1 \Rightarrow v^2 - 4 = -2 \Rightarrow v^2 = 2 \Rightarrow v = \sqrt{2} \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

Άρα το μέτρο της στροφορμής της σφαίρας Σ_2 στη θέση Λ, ως προς το σημείο Ο, είναι:

$$L = m_2 v \ell \Rightarrow L = 2 \cdot \sqrt{2} \cdot 0,4 \Rightarrow L = 0,8\sqrt{2} \text{ kg} \cdot \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

Η διεύθυνση του διανύσματος της στροφορμής είναι κάθετη στο επίπεδο του σχήματος, διέρχεται από το σημείο Ο και έχει φορά από το σχήμα προς τον αναγνώστη ($\odot$).

Γ5. το μέτρο της τάσης του νήματος.

Δίνεται το μέτρο της επιτάχυνσης της βαρύτητας $g = 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$. Η αντίσταση του αέρα να θεωρηθεί αμελητέα.

Απάντηση

Το συνημίτονο της γωνίας θ είναι ίσο με:

$$\cos \theta = \frac{\ell - h}{\ell} \Rightarrow \cos \theta = \frac{0,4 - 0,1}{0,4} \Rightarrow \cos \theta = \frac{3}{4}$$

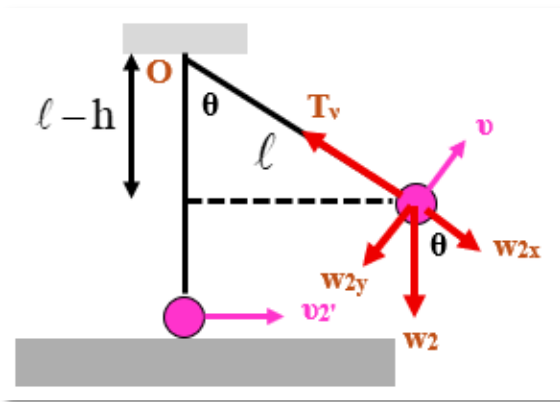
Για την κεντρομόλο δύναμη ισχύει:

$$\Sigma F = F_c \Rightarrow T_v - w_{2x} = \frac{m_2 v^2}{\ell} \Rightarrow$$

$$T_v - m_2 g \cos \theta = \frac{m_2 v^2}{\ell} \Rightarrow$$

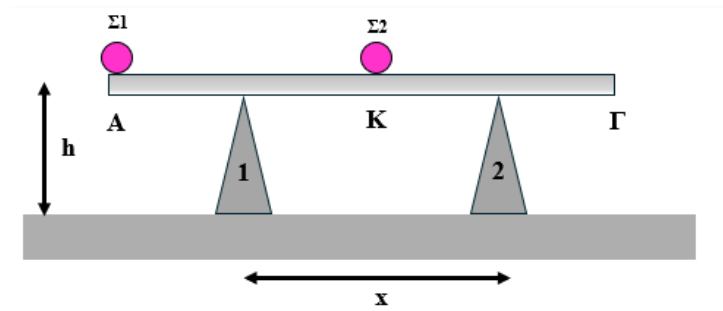
$$T_v - 20 \frac{3}{4} = \frac{2 \cdot \sqrt{2}^2}{0,4} \Rightarrow$$

$$T_v - 15 = 10 \Rightarrow T_v = 25 \text{ N}$$

ΘΕΜΑ Α

Λεία ομογενής και ισοπαχής σανίδα ΑΓ μάζας $m = 1 \text{ kg}$ και μήκους $\ell = 4 \text{ m}$, με κέντρο το σημείο Κ, διατηρείται πάντοτε οριζόντια στηριζόμενη σε δύο μυτερά στηρίγματα (1) και (2). Τα στηρίγματα μπορούν να μετατοπίζονται οριζόντια, αλλά πάντοτε είναι συμμετρικά του σημείου Κ και εκατέρωθέν του. Στο σημείο Α βρίσκεται ακίνητη σφαίρα Σ_1 μάζας $m_1 = 1 \text{ kg}$ και στο κέντρο Κ βρίσκεται ακίνητη δεύτερη σφαίρα Σ_2 μάζας $m_2 = 3 \text{ kg}$. Η σανίδα απέχει από το έδαφος απόσταση $h = 80 \text{ cm}$.

Δ1. Να υπολογίσετε την ελάχιστη απόσταση x των δύο στηριγμάτων, ώστε να μην ανατρέπεται η σανίδα.

Απάντηση

Έστω Π και Ρ τα σημεία που ακουμπάνε τη σανίδα τα στηρίγματα Σ_1 και Σ_2 αντίστοιχα.

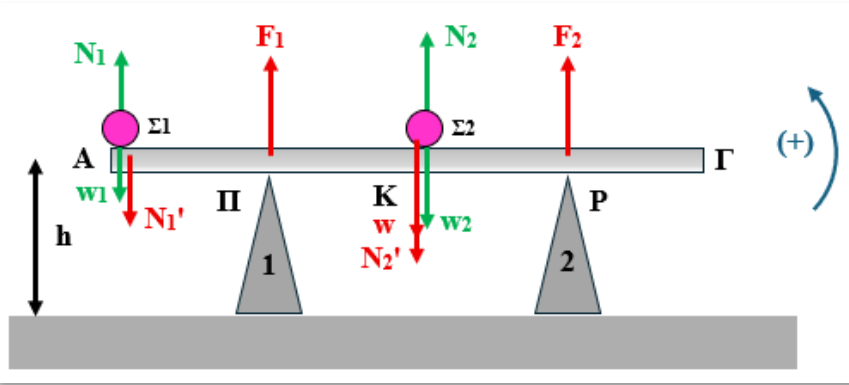
Η σφαίρα Σ_1 ισορροπεί: $\Sigma F_y = 0 \Rightarrow N_1 - w_1 = 0 \Rightarrow N_1 = w_1 \Rightarrow N_1 = m_1 g \Rightarrow N_1 = 10 \text{ N}$.

Δράση-Αντίδραση: $N'_1 = N_1 = 10 \text{ N}$.

Η σφαίρα Σ_2 ισορροπεί: $\Sigma F_y = 0 \Rightarrow N_2 - w_2 = 0 \Rightarrow N_2 = w_2 \Rightarrow N_2 = m_2 g \Rightarrow N_2 = 10 \text{ N}$.

Δράση-Αντίδραση: $N'_2 = N_2 = 10 \text{ N}$.

Όταν η σανίδα ισορροπεί οριακά, η δύναμη $\vec{F}_2$ που δέχεται από το στηρίγμα (2) τείνει να μηδενιστεί:

$$\Sigma \tau_{(II)} = 0 \Rightarrow \tau_{N'_1} + \tau_{F_1} + \tau_w + \tau_{N'_2} = 0 \Rightarrow N'_1 \left(2 - \frac{x}{2} \right) + 0 - w \frac{x}{2} - N'_2 \frac{x}{2} = 0 \Rightarrow$$

$$10 \left(2 - \frac{x}{2} \right) - 10 \frac{x}{2} - 30 \frac{x}{2} = 0 \Rightarrow 20 - 5x - 5x - 15x = 0 \Rightarrow 20 = 25x \Rightarrow x = \frac{20}{25} \Rightarrow x = 0,8 \text{ m}$$

Τη χρονική στιγμή $t_0 = 0$ βάζουμε τη σφαίρα Σ_1 με οριζόντια ταχύτητα μέτρου $v_1 = 2 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ προς τη σφαίρα Σ_2 . Οι δύο σφαίρες συγκρούονται κεντρικά και ελαστικά.

Δ2. Να υπολογίσετε τις αλγεβρικές τιμές των ταχυτήτων των σφαιρών μετά την κρούση,

Απάντηση

Η σανίδα είναι λεία, άρα οι ταχύτητες των σφαιρών μεταβάλλονται μόνο κατά την κρούση.

$$v'_1 = \frac{m_1 - m_2}{m_1 + m_2} v_1 \Rightarrow v'_1 = \frac{1 - 3}{1 + 3} 2 \Rightarrow v'_1 = -1 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

$$v'_2 = \frac{2m_1}{m_1 + m_2} v_1 \Rightarrow v'_2 = \frac{2 \cdot 1}{1 + 3} 2 \Rightarrow v'_2 = 1 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

Δ3. Να κάνετε τη γραφική παράσταση της απόστασης των δύο σφαιρών σε συνάρτηση με το χρόνο, από τη χρονική στιγμή $t_0 = 0$ ως τη χρονική στιγμή που θα φτάσουν στο έδαφος.

Απάντηση

Η κρούση γίνεται τη χρονική στιγμή t_1 : $\frac{\ell}{2} = v_1 t_1 \Rightarrow 2 = 2 t_1 \Rightarrow t_1 = 1 \text{ s}$.

Οι σφαίρες Σ_1 και Σ_2 φτάνουν στα άκρα Α και Γ αντίστοιχα της σανίδας ταυτόχρονα τη χρονική στιγμή t_2 :

$$t_2 = t_1 + \frac{\frac{\ell}{2}}{|v'_1|} \Rightarrow t_2 = 1 + \frac{2}{1} \Rightarrow t_2 = 3 \text{ s}$$

Ο χρόνος της ελεύθερης πτώσης Δt είναι ίσος με:

$$h = \frac{1}{2} g \Delta t^2 \Rightarrow \Delta t = \sqrt{\frac{2h}{g}} \Rightarrow \Delta t = \sqrt{\frac{2 \cdot 0,8}{10}} \Rightarrow \Delta t = \sqrt{0,16} \Rightarrow \Delta t = 0,4 \text{ s}$$

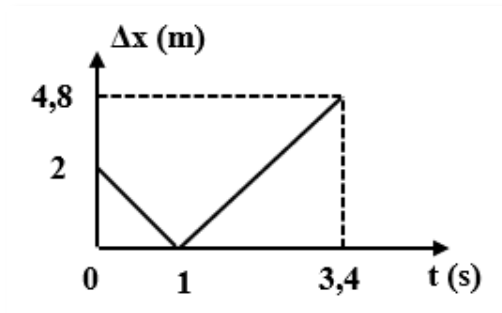
Από τη χρονική στιγμή $t_0 = 0$ ως τη χρονική στιγμή $t_1 = 1 \text{ s}$ η απόσταση των σφαιρών μειώνεται γραμμικά:

$$\Delta x = 2 - v_1 t \Rightarrow \Delta x = 2 - 2t \text{ (S.I.)}$$

Από τη χρονική στιγμή $t_1 = 1 \text{ s}$ ως τη χρονική στιγμή $t_3 = t_2 + \Delta t \Rightarrow t_3 = 3 + 0,4 \Rightarrow t_3 = 3,4 \text{ s}$ η απόσταση των σφαιρών αυξάνεται γραμμικά, και τη στιγμή $t_3 = 3,4 \text{ s}$ είναι ίση με:

$$\Delta x = (|v'_1| + v'_2)(t_3 - t_1) \Rightarrow \Delta x = 2 \cdot 2,4 \Rightarrow \Delta x = 4,8 \text{ m}$$

Να τονίσουμε στο σημείο αυτό ότι οι σφαίρες βρίσκονται συνεχώς στο ίδιο οριζόντιο επίπεδο $\left(y = \frac{1}{2} g t^2\right)$ και οι οριζόντιες ταχύτητές τους δεν μεταβάλλονται. Άρα η γραφική παράσταση είναι:

- Δ4.** Αν η κρούση των σφαιρών ήταν πλαστική, να υπολογίσετε την κινητική ενέργεια με την οποία θα έφτανε το συσσωμάτωμα στο έδαφος.

Δίνεται το μέτρο της επιτάχυνσης της βαρύτητας $g = 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$. Η αντίσταση του αέρα να θεωρηθεί αμελητέα.

Απάντηση

Α.Δ.Ο. για την πλαστική κρούση:

$$\vec{p}_{\text{αρχ}} = \vec{p}_{\text{τελ}} \Rightarrow p_{\text{αρχ}} = p_{\text{τελ}} \Rightarrow m_1 v_1 = (m_1 + m_2) v_k \Rightarrow 1 \cdot 2 = (1 + 3) v_k \Rightarrow 2 = 4 v_k \Rightarrow v_k = 0,5 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

Εφαρμόζουμε Α.Δ.Μ.Ε. για την κίνηση του συσσωματώματος από τη χρονική στιγμή t_1 ως τη στιγμή που φτάνει στο έδαφος. Θεωρούμε το έδαφος ως επίπεδο μηδενικής βαρυτικής δυναμικής ενέργειας.

$$E_{\text{μηχ,αρχ}} = E_{\text{μηχ,τελ}} \Rightarrow K_{\text{αρχ}} + U_{\text{αρχ}} = K_{\text{τελ}} + U_{\text{τελ}} \Rightarrow \frac{1}{2} (m_1 + m_2) v_k^2 + (m_1 + m_2) g h = K_{\text{τελ}} + 0 \Rightarrow$$

$$K_{\text{τελ}} = \frac{1}{2} 4 \cdot 0,5^2 + 4 \cdot 10 \cdot 0,8 \Rightarrow K_{\text{τελ}} = 0,5 + 32 \Rightarrow K_{\text{τελ}} = 32,5 \text{ J}$$